

Korporacje zawodowe

Geneza, szkodliwe praktyki oraz jak im zaradzić.

Paweł Dobrowolski

Streszczenie: Korporacje zawodowe towarzyszą Europejczykom od prawie dziesięciu wieków. W średniowieczu korporacje dostarczały większą część towarów i usług przemysłowych. Korporacje odgrywały zarówno społecznie pozytywną jak i szkodliwą rolę. Dla władców borykających się ze słabością aparatu urzędniczego były wygodnym sposobem uzyskania dochodów oraz innych świadczeń. Dla rzemieślników w nich zgromadzonych były sposobem na ochronę przed nadużyciami ze strony monarchy lub władz miejskich. Rzemieślnikom i czeladnikom dawały sposób na zorganizowanie wymiany nauki w zamian za pracę. Korporacje pozwalały również ograniczać konkurencję i zawyżać ceny. Jako instytucja korporacje zniknęły na początku rewolucji przemysłowej gdy przestały być potrzebne.

W XIX korporacje zawodowe odrodziły się w jako główny sposób organizowania przez państwo rynków obsługiwanych przez tzw. wolne zawody. Niniejszy tekst opisuje korzyści i koszty społeczne związane z istnieniem średniowiecznych i współczesnych korporacji, oraz opisuje powody dla których współczesne społeczeństwa europejskie w najbliższym czasie będą dążyć do ograniczenia roli korporacji zawodowych. Na koniec przedstawiamy metodologię ograniczenia roli korporacji zawodowych do poziomu korzystnego dla społeczeństwa.

Spis Treści

1	Wstęp.....	3
2	Korporacje zawodowe w średniowieczu.....	4
2.1	Kosztowne szkolenie dla ludzi bez oszczędności	4
2.2	Sprawne opodatkowanie handlu oraz finansowanie wydatków władcy	4
2.3	Dlaczego korporacje przestały istnieć.....	5
2.3.1	Urbanizacja	5
2.3.2	Rozwój aparatu podatkowego.....	6
3	Korporacje zawodowe współcześnie	7
3.1	Dlaczego powstały	7
3.1.1	Asymetria informacji	7
3.1.2	Państwo oddaje swoje obowiązki i nadaje przywileje	8
3.1.3	Asymetria siły	8
3.2	Dlaczego rola współczesnych korporacji zostanie ograniczona	9
3.2.1	Korporacje powodują wysokie koszty	9
3.2.1.1	Wyższe ceny	9
3.2.1.2	Gorsza jakość usług lub konsumpcja gorszych substytutów	10
3.2.1.3	Ograniczenie wyboru konsumentów.....	11
3.2.1.4	Źle pojęta solidarność zawodowa	11
3.2.2	Postępująca demokratyzacja i tworzenie UE.....	12
3.2.3	Rozwój nowoczesnych technik obróbki informacji.....	13
3.2.4	Polskie korporacje: starzy bronią się przed młodymi	13
4	Jak unieszkodliwić korporacje zawodowe, zasady ogólne	15
4.1	Tworzenia ograniczeń w dostępie do zawodu jedynie w obronie interesu wspólnego.....	15
4.1.1	Egzamin państwowy zamiast korporacyjnego.....	15
4.1.2	Dobrowolne zamiast obowiązkowego poświadczenia kwalifikacji.....	16
4.1.3	Obowiązkowe ubezpieczenie zamiast ustawowego ograniczenia wykonywania zawodu.....	17
4.2	Ułatwienie konkurencji	17
4.2.1	Zdemonopolizowanie usług, które mogą być wykonywane przez przedstawicieli zawodów pokrewnych	17
4.2.2	Wolność stanowienia ceny pomiędzy przedstawicielem zawodu a klientem 18	
4.2.3	Zniesienie ograniczeń reklamy	18
4.3	Zwiększenie przejrzystości poprzez skuteczniejszy nadzór obywatelski i państwowy	18
4.3.1	Przekazać sądownictwo zadowe do sądów powszechnych	18
4.3.2	Jasno określić i egzekwować wymogi informacyjne.....	19
4.3.3	„Usterka”.....	19
5	Przykład jak unieszkodliwić konkretne korporacje	20

5.1	archeolodzy	20
5.2	Syndycy	20
5.3	Psycholodzy	20
5.4	Adwokaci	20
6	Jak oceniać korporacje zawodowe?	21
7	Mapa Korporacji	22
8	Bibliografia	24

1 Wstęp

Korporacje zawodowe towarzyszą Europejczykom od prawie dziesięciu wieków. W średniowieczu korporacje dostarczały większą część towarów i usług przemysłowych. Korporacje odgrywały zarówno społecznie pozytywną jak i szkodliwą rolę. Dla władców borykających się ze słabością aparatu urzędniczego były wygodnym sposobem uzyskania dochodów oraz innych świadczeń. Dla rzemieślników w nich zgromadzonych były sposobem na ochronę przed nadużyciami ze strony monarchy lub władz miejskich. Rzemieślnikom i czeladnikom dawały sposób na zorganizowanie wymiany nauki w zamian za pracę. Korporacje pozwalały również ograniczać konkurencję i zawyżać ceny. Jako instytucja korporacje zniknęły na początku rewolucji przemysłowej gdy przestały być potrzebne.

W XIX korporacje zawodowe odrodziły się w jako główny sposób organizowania przez państwo rynków obsługiwanych przez tzw. wolne zawody. Niniejszy tekst opisuje korzyści i koszty społeczne związane z istnieniem średniowiecznych i współczesnych korporacji, oraz opisuje powody dla których współczesne społeczeństwa europejskie w najbliższym czasie będą dążyć do ograniczenia roli korporacji zawodowych. Na koniec przedstawiamy metodologię ograniczenia roli korporacji zawodowych do poziomu korzystnego dla społeczeństwa.

[...znajdź kodeks hamurabiego i zobacz jakie regulacje n/t zawodów znajdują się tam...]

2 Korporacje zawodowe w średniowieczu

Korporacje zawodowe były jedną z najdłużej istniejących instytucji społecznych stworzonych w Europie. Za ich pośrednictwem w latach 1300 do 1800 wytwarzono większą część produktów przemysłowych i usług dostarczanych na rynki europejskie.

Dlaczego istniały tak długo? Bo rozwiązywały istotne problemy ekonomiczne, oraz były potrzebne władcom i swym członkom.

2.1 Kosztowne szkolenie dla ludzi bez oszczędności

Wykształcenie rzemieślnika¹ zajmowało w średniowieczu kilka lat. Przekazanie umiejętności opartych o doświadczenie jest drogie bowiem wymaga bezpośredniej czasochłonnej komunikacji pomiędzy nauczycielem i uczniem, oraz dostępu do wyspecjalizowanych narzędzi i materiałów. Za taką naukę ktoś musiał zapłacić. Jednak w średniowieczu większość ludzi nie posiadała oszczędności, którymi z góry mogła zapłacić za wykształcenie. A swych przyszłych bliżej nieznanymi umiejętnościami i związanymi z nimi dochodami nie można było zastawić pod koszt nauki (jest to trudne nawet dziś). Jak zatem nie posiadający oszczędności a potencjalnie zdolny młody człowiek, który nie mógł zastawić swoich przyszłych umiejętności w celu sfinansowania nauki fachu mógł sfinansować tę naukę?

Czeladnictwo stanowiło rozwiązanie tego problemu. Pozwalało wymienić dotowaną naukę rzemiosła za pracę wykonywaną po przyuczeniu do zawodu a opłacaną poniżej stawek rynkowych.

Cechy nadzorowały i umożliwiały wykonanie tej umowy poprzez: nadzorowanie jakości i warunków pracy oraz nauczania, zabezpieczenie wykonania umowy pomiędzy czeladnikiem a mistrzem poprzez zmonopolizowanie danego rynku (strona łamiąca taką umowę mogła być pozbawiona prawa wykonywania zawodu) i związaną z tym możliwością nałożenia kar statutowych.

2.2 Sprawne opodatkowanie handlu oraz finansowanie wydatków władcy

Średniowieczne cechy ułatwiały władcy opodatkowanie² obrotu towarami, oraz zapewniały mu płynność finansową poprzez udzielanie pożyczek.

W średniowieczu niska sprawność masowej komunikacji na duże odległości, oraz mała ilość ludzi piśmiennych znacznie zwiększała koszty tworzenia biurokracji, która mogła

---

¹ Niniejszy rozdział powstał w oparciu o: Stephan R. Epstein, „Property Rights to Technical Knowledge in Premodern Europe”, *The American Economic Review*, May 2004, Vol. 94 No. 2

² Niniejszy rozdział powstał w oparciu o: Roberta Dessi, Sheilagh Ogilvie, “Social Capital And Collusion: The Case Of Merchant Guilds”, *CESIFO Working Paper No. 1037 Category 10: Empirical And Theoretical Methods* September 2003

---

by wspomagać rządy panujących domów. W związku z tym możliwości tworzenia sprawnego aparatu podatkowego przez władców była nikła.

Jednakże władca współpracujący z cechami nie musiał opłacać i nadzorować własnych urzędników podatkowych, by obserwować obroty rzemieślników oraz realizowane przez nich marże. W zamian za podatki płacone zazwyczaj z góry przed zwierzchników cechu nadawał cechowi przywileje. Przywileje te miały formę np.:

- ❑ monopolu na dany rodzaj działalności,
- ❑ zwolnienie z innych obowiązujących na danym terenie podatków,
- ❑ prawa targu (obcy rzemieślnicy/kupcy musieli w danym mieście rozładować swoje towary i wystawić je na sprzedaż po określonej cenie), itp.

Co ciekawsze władca nie musiał również obserwować marż realizowanych przez poszczególne cechy, by ustalić optymalny poziom opodatkowania. Wystarczyło, że mógł obserwować ustępstwa czynione przez poszczególne cechy w zamian za przywileje. W ten tani sposób był w stanie skutecznie i efektywnie ocenić wartość przywilejów dla cechów.

W obliczu braku rozwiniętych rynków finansowych średniowieczni władcy mieli kłopoty z pozyskaniem finansowania swoich przedsięwzięć (wojny, budowle, nagrody dla swych zwolenników, zabawy dworskie). Problem z uzyskaniem finansowania był pogłębiomy przez ryzyko dla pożyczkodawcy, które polegało na tym, że władca mógł odmówić zwrotu pożyczki a pożyczkodawca będący poddanym miał nikłe szanse na wyegzekwowanie swych pieniędzy. Zorganizowane cechy, które z jednej strony były w stanie oszacować wartość przywilejów, oszacować przyszłe dochody swych członków i sięgnąć do ich kieszeni, a z drugiej strony stanowiły siłę z którą władcy musieli się liczyć mogły udzielić takiej pożyczki i liczyć z dużą dozą prawdopodobieństwa na jej zwrot.

Cechy w zamian za finansowanie władcy otrzymywały przywileje na koszt społeczeństwa (wyższe ceny, mniejszy wybór towarów i usług).

2.3 Dlaczego korporacje przestały istnieć

2.3.1 Urbanizacja

Postępująca w XVIII i XIX wieku urbanizacja umożliwiła masową specjalizację ponieważ zwiększała prawdopodobieństwo połączenia podaży specjalistycznych towarów i usług z popytem. Produkcja półproduktów przez wyspecjalizowanych rzemieślników stawała się coraz bardziej opłacalna. Natomiast masowa specjalizacja i związane z nią koncentrowania się na poszczególnych etapach produkcji przyspieszyła postęp techniczny.

Postęp technologiczny zapoczątkowany masową specjalizacją, oraz masowa migracja nieskwalifikowanych chłopów do coraz bardziej atrakcyjnych miast umożliwiły zastąpienie wysokokwalifikowanych członków korporacji, niskokwalifikowanymi robotnikami, którzy korzystając z maszyn i rozłożenia procesu produkcji na coraz prostsze elementy

Zmiany te zostały przypieczętowane zostały w drugiej połowie XIX wieku upowszechnianiem obowiązku szkolnego. Młodzież zamiast w ramach umowy czeladniczej przez 6 do 12 lata nabywać specjalistyczne umiejętności związane z danym fachem zaczęła uczęszczać do szkół ogarniczając podaż czeladników.

2.3.2 Rozwój aparatu podatkowego

W większości państw europejskich średniowieczne cechy uległy likwidacji dopiero w XVIII lub XIX wieku, gdy władcy stworzyli nowe systemy podatkowe.

[... opapierowanie obrotu gospodarczego, księgi handlowe ...sprawdź literaturę w niebieskim pudle przy fotelu...]

---

3 Korporacje zawodowe wspólnie

“Zarówno konsumenci jak i przedstawiciele zawodów mogą mieć bodźce do żądania regulowania poszczególnych branż. Jednak konsumenci rzadko są siłą wprowadzającą nowe regulacje, być może z powodu problemu gapowicza (ang. free rider problem) oraz rzadkiego nabywania poszczególnych towarów i usług. Natomiast przedstawiciele zawodów regularnie domagają się regulacji zazwyczaj w postaci koncesjonowania świadczenia usług. Nie jest jasne czy czynią tak z powodu zwiększonych dochodów związanych z ograniczoną konkurencją czy też w trosce o dobro wspólne, jednak wiele z ostatnich badań sugeruje że chodzi o zwiększenie własnych dochodów.”³

3.1 Dlaczego powstały

Są trzy powody dla których powstają wspólne korporacje zawodowe:

1. Korporacje zawodowe są jednym⁴ ze sposobów na ułomność rynku polegającą na istnieniu znacznej **asymetrii informacji** pomiędzy klientem a producentem.
2. Korporacje często są **przydatne dla państwa (choć niekoniecznie obywateli)**, które w zamian za nadanie monopolu lub ograniczenie konkurencji na rynku przyznanym korporacji nakłada na nią obowiązek wykonywania którejś z funkcji państwa.
3. Silne korporacje umożliwiają swym członkom **pasżytowanie (ang. rent extraction) na zatowizowanym i niedoinformowanym społeczeństwie**.

3.1.1 Asymetria informacji

[...check out goodhart notes...]

Rynek działa sprawnie tylko wtedy, gdy kupujący posiada wszystkie potrzebne informacje do oceny nabywanej usługi i jest w stanie z nich skorzystać. Czasami konsument nie ma tylu informacji ale poprzez regularne nabywanie danego produktu lub

---

³ Carolyn Cox and Susan Foste, “The Costs And Benefits Of Occupational Regulation”, Bureau Of Economics Federal Trade Commission, October 1990

⁴ Inne możliwe rozwiązania to np. narzucenie technologii produkcji przez państwo (n.p. przemysł spożywczy, przemysł gastronomiczny, przemysł finansowy).

---

usługi jest w stanie wyrobić sobie o nim opinie i dokonując zakupu nagrodzić producenta dostarczającego dobrej usługi lub produktu.

Jednak w przypadku większości usług wykonywanych przez tzw. wolne zawody istnieje znaczna asymetria informacji pomiędzy kupującym a sprzedającym, a dana usługa jest nabywana przez konsumentów rzadko. Ekstremalnym przypadkiem takiej sytuacji jest ofiara wypadku potrzebująca pomocy lekarskiej, która może nie mieć wiedzy potrzebnej do oceny świadczonej usługi, oraz nawet gdyby posiadała taką wiedzę może nie być w stanie z niej skorzystać. Dlatego konsumenci powypadkowych usług medycznych zyskują z wprowadzonego przez państwo ograniczenia dostępu do zawodu lekarza w postaci korporacji lekarzy.

3.1.2 Państwo oddaje swoje obowiązki i nadaje przywileje

Współcześnie do obowiązków państwa zalicza się wiele skomplikowanych zadań, o wysokim ryzyku wadliwego wykonania i wymagających zaawansowanej wiedzy. Nie jest to zadanie z którym państwo łatwo sobie radzi. Dlatego urzędnicy i politycy częstą wolą przekazać swoje obowiązki korporacji zawodowej w zamian za nadane jej przywileje.

Obrona z urzędu dla osób których nie stać na obrońcę jest klasycznym przykładem takiej umowy pomiędzy korporacją a państwem. W zamian za monopol na dany rynek korporacja przejmuje obowiązek państwa. Politycy przestają ponosić odpowiedzialność za jakość wykonania tego obowiązku państwa. W percepcji społecznej wszelkie błędy i niedostatki w wykonywaniu obrony z urzędu obciążają indywidualnych adwokatów lub korporację adwokacką, a nie ministra sprawiedliwości i premiera. W zamian korporacja adwokatów dostaje lukratywny monopol, który nie obciąża budżetu państwa tylko kieszenie konsumentów.

[... adwokaci i obrona z urzędu ...]

3.1.3 Asymetria siły

Konsumentom jest trudno zorganizować się do lobbowania za korzystnym dla nich kształtem regulacji dotyczących korporacji ponieważ:

- ❑ Konsumentów zazwyczaj mało wiedzą na ten temat poszczególnych rynków i związanych z nimi regulacji,
- ❑ Konsumentów są różnorodni (ta sama regulacja różnie może na nich wpływać!) i rozproszeni, więc trudno ich zorganizować do wspólnego działania,
- ❑ Indywidualne korzyści z naprawy odczuwalne przez pojedynczego konsumenta są zazwyczaj niewysokie, pomimo, że łączne korzyści z naprawy regulacji mogą być ogromne,

-
- Na wysiłku kilku osób na rzecz rozwiązań prokonsumenckich skorzystają wszyscy konsumenci, ale koszty poniosą wyłącznie konsumenci działający na rzecz naprawy regulacji.

Natomiast przedstawiciele poszczególnych zawodów zazwyczaj dobrze się znają pomiędzy sobą, mają wspólny interes bo regulacja dotycząca ich zawodu będzie miała podobny wpływ na każdego z nich, posiadają znaczną wiedzę o dotyczących ich regulacjach, mogą odnieść wysokie indywidualne korzyści z regulacji, oraz są w stanie skompensować koszty poniesione przez przedstawicieli działających w ich imieniu.

3.2 Dlaczego rola współczesnych korporacji zostanie ograniczona

3.2.1 Korporacje powodują wysokie koszty

“Ograniczenia wykonywania zawodu gdy są dobrze pomyślane i wdrażane mogą chronić zdrowie i bezpieczeństwo obywateli poprzez zwiększenie jakości świadczonych usług (...) Jednak niniejszy raport stwierdza, że ograniczenia wykonywania zawodu często zwiększają ceny świadczonych usług i nakładają znaczne koszty na konsumentów.”⁵

Istnienie korporacji zawodowych oparte jest o poważny konflikt interesu. Państwo w celu zwiększenia dobrobytu społecznego oddaje korporacjom część swej władzy. Jednak sprawowanie tej władzy przez korporacje może i przynosi członkom korporacji znaczne korzyści materialne kosztem konsumentów.

Korporacyjne uregulowania wykonywania wolnych zawodów ograniczają konkurencję i zmniejszają skłonność do wydajnej pracy, obniżania kosztów, zwiększania jakości, oraz oferowania nowych produktów i usług. Praktyki stosowane przez korporacje takie jak narzucenia cen, ograniczenie reklamy, tworzenie barier wejścia do danego zawodu, narzucanie sposobu produkcji w wymierny sposób szkodzą konsumentom.

Poniżej opisujemy cztery główne sposoby na które istnienie korporacji zawodowych szkodzi konsumentom.

3.2.1.1 Wyższe ceny

Ograniczenie popytu zwiększa ceny. Nie mamy badań empirycznych przeprowadzonych w Polsce, które by mogły przybliżyć nam straty ponoszone przez konsumentów z tego tytułu.

---

⁵ Carolyn Cox, Susan Foste, “The Costs And Benefits Of Occupational Regulation”, Bureau Of Economics Federal Trade Commission, October 1990

Pierwsze w Polsce badania dotyczące pozapodatkowych kosztów regulacji są obecnie prowadzone przez ekspertów związanych z Narodowym Bankiem Polskim. Ich wyniki nie są jeszcze dostępne.

Na razie posiłkujemy się badaniami z innych krajów, które wskazują, że regulowanie wolnych zawodów przez państwo może prowadzić do znacznego zwiększenia cen świadczonych usług. W USA gdzie regulacja większości wolnych zawodów odbywa się na poziomie stanów od wielu lat prowadzi się badania, które porównuje koszty i korzyści różnych sposobów regulacji.

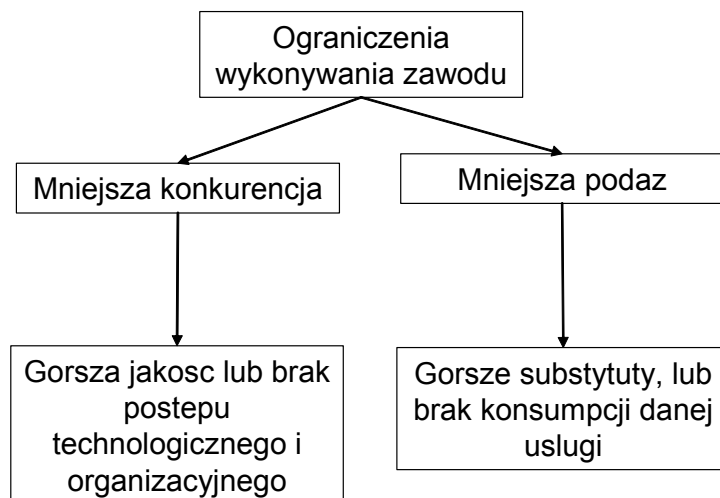
Przykładowo badania przeprowadzone w USA dotyczące rynku usług okulistycznych mówią, że tam gdzie regulacja spowodowała co najmniej kilkunasto procentowy wzrost cen:

Wpływ regulacji na ceny usług okulistycznych ⁶		
Rodzaj ograniczenia	Wpływ na cenę	Autor (data) badania
Reklama	25%	Benham (1972)
Reklama i ograniczenia dot. organizacji produkcji	33%	Bond (1980)
Reklama	9-16%	Feldman, Begun (1978) i (1980)
Reklama i ograniczenia dot. organizacji produkcji	20%	Kwoka (1984)
Ograniczenia dot. organizacji produkcji	5-13%	Haas-Wilson (1986)

[...Małe koszty płacone przez wiele osób tworzą wielkie sumy

3.2.1.2 Gorsza jakość usług lub konsumpcja gorszych substytów

Ograniczenia w prawie do wykonywania zawodu prowadzić może do gorszej jakości usług lub przejścia klientów na konsumpcję gorszych substytów albo powstrzymanie się od konsumpcji:

⁶ Carolyn Cox, Susan Foste, "The Costs And Benefits Of Occupational Regulation", Bureau Of Economics Federal Trade Commission, October 1990

Przykład: opis kosztów z istnienia korporacji elektryków

[Korporacja elektryków] istnieje po to, by [...znajdź cytaty z prawa...]. Jednakże wywindowanie przez nią cen (Instalacja jednego gniazdka elektrycznego w Warszawie 30 zł) powoduje, że obywatele nie korzystają z jej usług i wiele napraw dokonują sami. Obniża to przeciętnego poziomu usługi i powoduje zagrożenie życia i zdrowia.

Nie jest to wyłącznie polskie doświadczenie. Jedno z badań cytowanych w raporcie Cox i Foste stwierdza, że surowsze ograniczenia wykonywania zawodu elektryka "są wysoce związane z wzrostem śmiertelnych wypadków porażenia prądem"⁷

3.2.1.3 Ograniczenie wyboru konsumentów

Wielu osobom, zwłaszcza tym o wyższych dochodach naturalnym wydaje się, że zwiększenie jakości produktu lub usługi jest zawsze korzystne dla konsumenta. Jednak rzadko zadają sobie pytanie: jak duże podniesienie jakości i jakim kosztem.

Nawet jeżeli w obliczu regulacji, która podwyższa jakość i koszt usługi konsumenci nie rezygnują z jej konsumowania lub nie zastępują jej inną usługą to konsumenci mogą być stratni.

Niektórzy konsumenci wolą wybrać usługi lub produkty o niższej cenie i niższej jakości. Pozbawienie ich tej możliwości pogarsza ich sytuację.

3.2.1.4 Źle pojęta solidarność zawodowa

Przedstawiciele danego zawodu mogą być jedynymi, którzy posiadają wiedzę konieczną do oceny jakości specjalistycznych usług. Jednakże przedstawiciele danego zawodu często nie mają interesu w działaniu na korzyść konsumenta a przeciw korporacyjnym kolegom.

Tylko lekarz może być w stanie ocenić czy pacjent zmarł z powodu błędu medycznego czy przyczyn naturalnych. Tylko prawnik może być w stanie określić czy strona przegrała sprawę bo nie mogła jej wygrać, czy dlatego, że reprezentujący ją prawnik popełnił błąd.

Jeżeli postępowanie dyscyplinarne przeciw członkom korporacji jest kontrolowane przez członków korporacji może to uniemożliwić karanie winnych błędów na szkodę konsumentów. Bywa wręcz tak, że postępowanie dyscyplinarne jest wykorzystywane do wymuszania ograniczania konkurencji zamiast do trzymania standardów świadczonych usług na wysokim poziomie.

---

⁷ Carrol, S. and Gaston, R. "Occupational Restrictions and the Quality of -Service Received: Some Evidence." Southern Economic Journal 47(4) (1981): 959. cytujemy za Carolyn Cox and Susan Foste

3.2.2 Postępująca demokratyzacja i tworzenie UE

“Wszystkie dostępne dane empiryczne wskazują, że regulacje prowadzą do suboptymalnych rezultatów dla konsumentów o różnym stopniu nateżenia w takich dziedzinach jak prawo, księgowość, rzemiosło i aptekarstwo w wielu krajach członkowskich UE, zjawisko to jest szczególnie intensywne w tych krajach, które mają najbardziej restrykcyjne regulacje. Naszym zdaniem, że mniej restrykcyjne sposoby regulacji praktykowane w niektórych krajach członkowskich mogą być przeniesione do innych krajów członkowskich bez obniżenia jakości świadczonych usług a z korzyścią dla klientów.”⁸

Unia Europejska jest federacją państw, a nie państwem unitarnym. Pozwala to na prowadzenie różnych polityk gospodarczych na terenie jednego rynku. Porównanie ich skutków z czasem upowszechni te lepsze.

Wśród obywateli UE rośnie świadomości, że można organizować gospodarkę na wzór takich państw jak Niemcy, Francja, Grecja, Włochy, Niemcy. Lub też można wybrać model gospodarki podobny do funkcjonującego w Irlandii, Wielkiej Brytanii, Holandii, oraz Danii.

Dotyczy to również regulacji wolnych zawodów. Pojawia się coraz więcej danych empirycznych (patrz tabela poniżej), które umożliwiają porównanie regulacji wolnych zawodów i jej skutków na terenie Unii Europejskiej.

Porównanie restrykcyjności regulacji wolnych zawodów					
	Biegli rewidenci	Prawnicy	Architekci	Inżynierowie	Farmaceuci
Niemcy	6.1	6.5	4.5	7.4	5.7
Francja	5.8	6.6	3.1	0	7.3
Grecja	5.1	9.5	b/d	b/d	8.9
Włochy	5.1	6.4	6.2	6.4	8.4
Austria	6.2	7.3	5.1	5	7.3
Luksemburg	5	6.6	5.3	5.3	7.9
Hiszpania	3.4	6.5	4	3.2	7.5
Portugalia	b/d	5.7	2.8	b/d	8
Belgia	6.3	4.6	3.9	1.2	5.4
Szwecja	3.3	2.4	0	0	12
Finlandia	3.5	0.3	1.4	1.3	7
Dania	2.8	3	0	0	5.9

⁸ Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus, et al., “Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States. Regulation of Professional Services.”, Institute for Advanced Studies, Vienna, January 2003

Holandia	4.5	3.9	0	1.5	3
Wlk. Brytania	3	4	0	0	4.1
Irlandia	3	4.5	0	0	2.7

Źródło: Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus, et al.,
 “Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States.
 Regulation of Professional Services.”, Institute for Advanced Studies, Vienna, January 2003

Klucz do tabeli:

Wysoko restrykcyjne
Średnio restrykcyjne
Nisko restrykcyjne
Brak danych

Obywatele i reprezentujących ich politycy będą mieli coraz więcej okazji, by zastanowić się nad bilansem kosztów i korzyści nadawania przywilejów korporacjom zawodowym. Analiza ta będzie miała coraz większy wpływ na kształt regulacji.

Grupy zawodowe, które są silne na poziomie państw narodowych i uniemożliwiają niekorzystne dla grup zawodowych, ale korzystne dla społeczeństwa zmiany przepisów nie mają takiej siły przebicia na poziomie UE. Na przykład, lobbing na poziomie UE jest o wiele skuteczniej prowadzony przez duże przedsiębiorstwa międzynarodowe, które są konsumentem usług oferowanych przez wolne zawody, niż przez korporacje zrzeszające wolne zawody.

3.2.3 Rozwój nowoczesnych technik obróbki informacji

Dostęp do wszystkich informacji potrzebnych do oceny danego produktu lub usługi jest podstawowym warunkiem efektywnego⁹ działania rynku. Współczesne techniki obróbki informacji przy pomocy komputerów oraz dostępu do nich przez internet zmniejszają koszt dotarcia do informacji. A tym samym zwiększają efektywność rynków. Konsumentom nie wychodząc z domu czy biura mogą dowiedzieć się coraz więcej o potrzebnych im produktach i usługach. Internet pozwala każdemu konsumentowi na szybkie i tanie porównanie ofert różnych dostawców. Za pomocą tego samego internetu nawet mała firma może udostępnić na całym świecie informacje o sobie za pomocą internetu w sposób tak powszechny jak jeszcze niedawno możliwe to było tylko dla dużych firm.

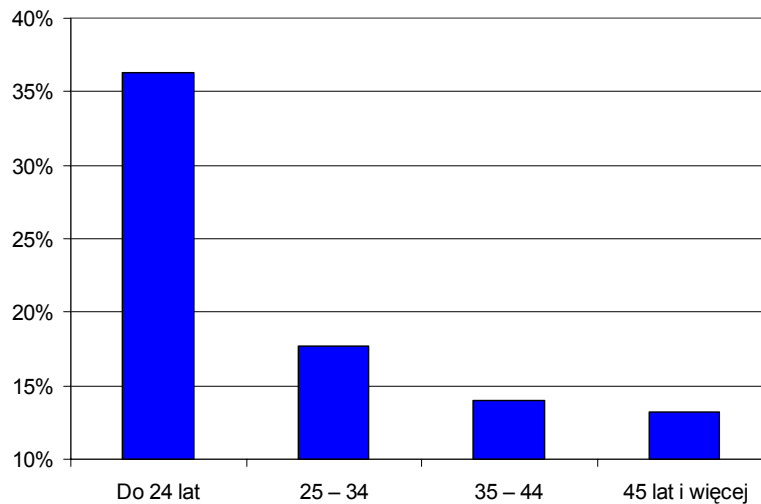
3.2.4 Polskie korporacje: starzy bronią się przed młodymi

Bezrobocie wśród osób młodych jest w Polsce dwa do trzech razy większe niż wśród osób starszych (patrz wykres poniżej). Przyczyną tego stanu jest (i) prawo pracy, które

⁹ Klasyczna definicja doskonałego rynku zawiera m.in. takie cechy jak: jednorodny produkt, nieskończenie elastyczne krzywe popytu i podaży (tzn. wielu kupujących i sprzedających), doskonała znajomość wszystkich informacji potrzebnych producentom i konsumentom przy produkcji i konsumpcji.

chroni istniejące miejsca pracy w zasiedziałych firmach, kosztem bezrobotnych oraz firm wchodzących na rynek, oraz (ii) korporacyjne ograniczenia wykonywania zawodu, które siłą rzeczy dotyczą młodych pracowników i absolwentów.

Stopa bezrobocia wg. wieku
(III kwartał 2005)

Źródło: „Kwartalna informacja o aktywności ekonomicznej ludności”,
Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 22.12.2005

Korporacje szkodzą młodym pracownikom i absolwentom stawiając zbyt wysokie wymagania, których jedynym celem jest ograniczenie konkurencji ze strony młodszych. Geneza tych dążeń prawdopodobnie kryje się w roku 1989, który stworzył młodym niespodziewaną szansę przebicia się. W wielu zawodach zaistnienie rynku jednocześnie przekreśliło znaczenie dojścia do źródła deficytowych produktów i przedstawicieli władzy, oraz narzuciło wymóg nabycia nowych kwalifikacji. Przykładowo na rynku usług prawnych starzy i młodzi prawnicy byli równie dobrzy w prawie handlowym, a młodzi zazwyczaj znali lepiej języki zagraniczne.

Ponieważ jednak starsi wiekiem obywatele częściej głosują i zazwyczaj są sprawniejsi w lobbowaniu za swoimi interesami niż młodzi obywatele stosunkowo łatwo mogli oni tworzyć korporacje by odzyskać lub częściowo chronić pozycję utraconą w wyniku wprowadzenia gospodarki rynkowej.

[...wymogi rosną z czasem; pokazać na przykładzie ewolucji korporacji syndyków, gdzie stopniowo zwiększano wymagania. ...]

4 Jak unieszkodliwić korporacje zawodowe, zasady ogólne

Na korporacje należy spojrzeć pod kątem jak najtańszego sposobu rozwiązywania problemu asymetrii informacji oraz uniemożliwienia korporacjom nadużywania swojej pozycji w walce o interesy swoich członków. W tym celu należy korzystać z następujących narzędzi:

- Tworzenia ograniczeń w dostępie do zawodu jedynie w obronie interesu wspólnego wolność stanowienia ceny pomiędzy przedstawicielem zawodu a klientem
- Ułatwienie zaistnienia konkurencji w zawodach reglamentowanych
- Zwiększenie przejrzystości poprzez skuteczniejszy nadzór obywatelski i państwowy

4.1 Tworzenia ograniczeń w dostępie do zawodu jedynie w obronie interesu wspólnego

- egzamin państwowy zamiast korporacyjnego
- fakultatywne zamiast obowiązkowe poświadczenie kwalifikacji
- zdemonopolizowanie usług, które mogą być wykonywane przez przedstawicieli zawodów pokrewnych

4.1.1 Egzamin państwowy zamiast korporacyjnego

1. Obniżenie i zobjektywizowanie barier wejścia i wyjścia		
1.1. Egzamin państwowy zamiast korporacyjnego		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Awokaci, radcowie, notariusze.	Decydujące znaczenie o przyjęciu na aplikację ma <u>egzamin ustny organizowany przez korporacje</u> zawierający w sobie elementy uznaniowości i subiektywizmu, co może stanowić potencjalne pole do nadużyć.	Podstawą dopuszczenia do wykonywania zawodu prawniczego powinien być <u>egzamin państwowy</u> . Zakres przedmiotowy egzaminu powinien być określony ustawą. Egzamin powinien mieć charakter wyłącznie testu wielokrotnego wyboru. Ten typ egzaminu pozwoli na: a) zredukowanie kosztów egzaminów – testy będą sprawdzane komputerowo, b) przeprowadzanie jednolitego egzaminu na terenie całego kraju, oraz c) wyeliminowanie podejrzeń o korupcję i kumoterstwo.
[...korporacje budowlane...]	[...w opracowaniu...]	[...Wprowadzenie „dwutorowości” uzyskania

		uprawnień budowlanych możliwości ich uzyskania: drogą korporacyjną lub państwową z równoczesnym zniesieniem wymogu obligatoryjnej przynależności do izb zawodowych. ...]
--	--	--

4.1.2 Dobrowolne zamiast obowiązkowego poświadczenia kwalifikacji

Obowiązkowe poświadczenia kwalifikacji ogranicza krąg osób uprawnionych do świadczenia danej usługi do posiadaczy oficjalnych poświadczeń kwalifikacji.

Istnieje jednak wiele zawodów (n.p. instalatorzy budowlani) gdzie obowiązkowe poświadczenie kwalifikacji jest szkodliwe, ale pożądne może być dobrowolne poświadczenie kwalifikacji wydawane np. przez korporację zawodową, które będzie rękojmią wyższego standardu świadczonych usług.

Dobrowolne poświadczenie kwalifikacji da klientom większy wybór. Będą mogli oni wybrać tańszego rzemieślnika bez poświadczenia kwalifikacji, lub droższego z poświadczeniem kwalifikacji. Takie rozwiązanie również zwiększy konkurencję co może zaowocować nowymi sposobami i organizacją świadczenia usług.

Dobrowolne poświadczenia kwalifikacji można wprowadzić zwłaszcza w zawodach o następującej charakterystyce:

- Brak lub niska asymetria informacji pomiędzy sprzedającym i kupującym (nabywcy są w stanie ocenić jakość nabywanej usługi)
- Brak lub niskie koszty zewnętrzne (konsumowanie niskiej jakości usługi nie szkodzi stronom trzecim)
- Niska wartość zakupywanych usług lub wysoka powtarzalność zakupu

1. Obniżenie i zobiektywizowanie barier wejścia i wyjścia		
1.2 Fakultatywnie zamiast obowiązkowe poświadczenie kwalifikacji		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Instalatorzy budowlani		
Syndycy	<p>Wierzyciele nie mogą sami wybrać syndyka, co uniemożliwia konkurencję pomiędzy syndykami.</p> <p>Syndycy przedłużają postępowanie, aby wyciągnąć jak najwięcej wynagrodzenia dla siebie z masy upadłościowej.</p> <p>Zdarzają się skorumpowani syndycy, którzy okradają wierzycieli.</p> <p>Wierzyciele nie mają kontroli nad syndykiem, mogą co najwyżej składać zażalenia do sędziego komisarza.</p>	<p>Pozwolić wierzycielom na wybór syndyka przez wierzycieli (spośród dowolnych osób), zamiast przez sędziego komisarza.</p>
Komornicy	Wierzyciel nie ma wyboru komornika, musi	Umożliwić wybór komornika.

	<p>korzystać z kancelarii właściwej dla danego rewiru.</p> <p>Zmniejsza to konkruencję i uniemożliwia współpracę z komornikiem znanym i zaufanym.</p>	
--	---	--

4.1.3 Obowiązkowe ubezpieczenie zamiast ustawowego ograniczenia wykonywania zawodu

Zwłaszcza na rynkach podlegających szybkiemu postępowi technicznemu lub organizacyjnemu.

1. Obniżenie i zobiektywizowanie barier wejścia i wyjścia		
1.3 Fakultatywne zamiast obowiązkowe poświadczenie kwalifikacji		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie

4.2 Ułatwienie konkurencji

4.2.1 Zdemonopolizowanie usług, które mogą być wykonywane przez przedstawicieli zawodów pokrewnych

2. Ułatwienie konkurencji		
2.1. Zdemonopolizowanie usług, które mogą być wykonywane przez przedstawicieli zawodów pokrewnych		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Rzecznicy patentowi	<p>Tylko rzecznicy patentowi mogą być pełnomocnikami obywatela polskiego w postępowaniu przed urzędem patentowym.</p> <p>Co ciekawsze ograniczenie to nie dotyczy już obywateli zagranicznych, którzy mogą korzystać z usług adwokatów i radców prawnych.</p>	Pozwolić radcom i adwokatom reprezentować klientów w postępowaniu przed urzędem patentowym
Notariusze	<p>Poświadczenie podpisu (tj. wylegitymowanie osoby podpisującej się i poświadczenie, że to ona złożyła podpis) wymaga udziału naotriusza.</p> <p>Jest to czynność powszechna i tania co powoduje, że notariusze niechętnie uddają się poza swoją siedzibę w celu świadczenia tej usługi.</p>	Zezwolenie radcom i adwkoatom na świadczenie usługi poświadczenia podpisu pod warunkiem [...prowadzenie ksiąg czynności notarialnych poddanych takim samym rygorom jak notariusze...]

4.2.2 Wolność stanowienia ceny pomiędzy przedstawicielem zawodu a klientem

2. Ułatwienie konkurencji (c.d.)		
2.2. Wolność stanowienia ceny pomiędzy przedstawicielem zawodu a klientem		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Architekci	Zobowiązania członków Izby Architektów do stosowania cennika stworzonego przez Izbę.	Zakazanie korporacji architektów narzucania cen (minimalnych, maksymalnych, sugerowanych). Pozwolenie jedynie na zbieranie informacji o tym jakie ceny architekci stosują w umowach z klientami, pod warunkiem że równocześnie zbierane będą informacje o tym którzy architekci stosują jakie ceny i informacje te będą publikowane niezwłocznie po zebraniu za pomocą internetu.

4.2.3 Zniesienie ograniczeń reklamy

2. Ułatwienie konkurencji		
2.3. . Zniesienie ograniczeń reklamy		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Adwokaci, radcy prawni, notariusze, doradcy podatkowi	Całkowity zakaz reklamy utrudnia upowszechnianie informacji o niższych cenach i nowatorskich produktach, oraz stanowi barierę wejścia dla młodych przedstawicieli tych zawodów.	Zniesienie ograniczenia reklamy. Nałożenie na korporacje obowiązku prowadzenia rejestru reklam jej członków.

4.3 Zwiększenie przejrzystości poprzez skuteczniejszy nadzór obywatelski i państwowy**4.3.1 Przekazać sądownictwo zadowe do sądów powszechnych**

3. Skuteczniejszy nadzór obywatelski i państwowy		
3.1. Przekazać sądownictwo zadowe do sądów powszechnych		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
Lekarze	Sądy lekarskie	

Sędziowie		
Adwokaci		

4.3.2 Jasno określić i egzekwować wymogi informacyjne

[... Zwiększanie informacji dostępnej publicznie pozwala zachować mechanizm rynkowy przy ocenie jakości świadczonych usług bo zostawia klientowi decyzje o korzystaniu z danego producenta, zamiast twardego zakazu wydawanego przez państwo...]

3. Ułatwienie konkurencji		
3.2. Zwiększenie dostępnych informacji		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
	Wyśrubowane wymogi doświadczenia i kwalifikacji – sprawdzić jak działają przedszkola	Zastąpić twardego wymóg posiadania, obowiązkiem poinformowania o posiadanym doświadczeniu i kwalifikacjach

4.3.3 „Usterka”

3. Skuteczniejszy nadzór obywatelski i państwowy		
3.3. „Usterka”		
Korporacja	Szkodliwa praktyka	Rozwiązanie
	-naprawa nie zepsutych części (samochody, elektrycy, hydraulicy)	„usterka” w wykonaniu inspekcji handlu

5 Przykład jak unieszkodliwić konkretne korporacje

„W 1989 r. obowiązywały 93 dopuszczenia do wykonywania zawodu. W latach 2001–2003 nastąpił przyrost dopuszczeń do 131.”¹⁰

5.1 archeolodzy

-kiedy powstała, dlaczego
-ilu jest archeologów
-jak

5.2 Syndycy

5.3 Psycholodzy

5.4 Adwokaci

---

¹⁰ Janusz Paczocha, Wojciech Rogowski, „Reglamentacja gospodarki polskiej w latach 1989-2003”, Materiały i Studia, Zeszyt nr 187, NBP, Warszawa, luty 2005 r

6 Jak oceniać korporacje zawodowe?

[...Zaproponować przegląd i likwidację niepotrzebnych ograniczeń korporacyjnych na podstawie następujących kryteriów:

Dla proponowanych korporacji:

1. Czy i jak wysoka szkoda dla społeczeństwa wynika z braku regulacji świadczenia danych usług.
2. Czy poprawne świadczenie usługi wymaga wysokich umiejętności, które są ex ante niemożliwe do oceny przez konsumenta.
3. Jakie prawne rozwiązania mogą być zastosowane; uszeregować według kosztu.
4. Jak rozwiązano ten problem w innych krajach.

Dla istniejących korporacji:

1. Jaki cel miały spełnić regulacje tworzące korporację.
2. Jakie rzeczywiste skutki mają regulacje tworzące daną korporację
3. Jak rozwiązano ten problem w innych krajach.

...]

7 Mapa Korporacji

Korporacja	Szkodliwe praktyki	Proponowane działania	Sprzymierzeńcy w naprawie danej korporacji
Syndycy	<p>Wierzyciele nie mogą sami wybrać syndyka, co uniemożliwia konkurencję pomiędzy syndykami.</p> <p>Syndycy przedłużają postępowanie, aby wyciągnąć jak najwięcej wynagrodzenia dla siebie z masy upadłościowej.</p> <p>Zdarzają się skorumpowani syndycy, którzy okradają wierzycieli.</p> <p>Wierzyciele nie mają kontroli nad syndykiem, mogą co najwyżej składać zażalenia do sędziego komisarza.</p>	<p>Pozwolić na wybór syndyka przez wierzycieli (spośród dowolnych osób), zamiast przez sędziego komisarza.</p> <p>Znieść wymóg przepracowania 5 lat na stanowiskach kierowniczych przez syndyka.</p>	
Rzecznicy patentowi	Tylko oni mogą być pełnomocnikami w postępowaniu przed urzędem patentowym	Pozwolić radcom i adwokatom reprezentować klientów w postępowania przed urzędem patentowym	
☐ Izba Architektów ☐ Izba Inżynierów Budowlanych ☐ Izba Urbanistów		<p>Stworzyć dwie ścieżki nabywania uprawnień: państwowa i korporacyjna.</p> <p>Stworzyć obowiązek informowania klientów kto nadał uprawnienia</p>	
Komornicy Sądowi	Wierzyciel nie ma wyboru komornika, musi korzystać z kancelarii właściwej dla danego rewiru	<p>Umożliwić wybór komornika. Trzeba zmienić ustawę o komornikach sądowych i egzekucji.</p> <p>Sojusznicy: (1) Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych (Rafał Parczewski), (2) Krajowa Rada Radców Prawnych.</p>	

Adwokaci			
Artyści plastycy			
Lekarze	Odbieranie prawa wykonywania zawodu przysługuje Naczelnej Izbaie Lekarskiej. Izba regularnie „kryje” lekarzy, którzy powinni wylecieć z zawodu.	Przekazać prawo odbierania zawodu sędziom.	Stowarzyszenie Primum Nocere
Radcy prawni			
Notariusze	<ul style="list-style-type: none"> · kolejny podatek; usługa o małej wartości ale wymuszona prawem · zmowa cenowa · Odmawiają stawania do przetargów na świadczenie usług notarialnych (Krajowa Rada Notarialna nawet wydała oświadczenie w kwietniu 2003 w którym stwierdzono, że uczestniczenie przez notariusza w przetargach czy konkursach na świadczenie na sporządzenie czynności notarialnej stanowi naruszenie zasad etyki zawodowej notariusza gdyż poddaje w wątpliwość jego bezstronność jako osoby zaufania publicznego oraz uchybia powadze i godności zawodu notariusza) 	<p>Zwiększyć ilość notariuszy poprzez otworenie wstępu do tego zawodu. Notariuszem może zostać każdy kto:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ukończył 18 lat ☐ Nie jest skazany ☐ Zda prosty egzamin państwowy ☐ Zarejestruje się jako notariusz 	
Sędziowie	<ul style="list-style-type: none"> -co to jest krajowa rada sędziów? -jaka jest rola tej rady przy powołaniu sędziów? -[...utrudniają odwołanie sędziów, których należy odwołać...] 		
Stowarzyszenia twórców ludowych – różne	· Możliwość przyznawania ulg podatkowych		

8 Bibliografia

- Daron Acemoglu, "Technical Change, Inequality, and the Labor Market", *Journal of Economic Literature*, Vol. XL (March 2002), pp. 7-72
- Carolyn Cox and Susan Foste, "The Costs And Benefits Of Occupational Regulation", Bureau Of Economics Federal Trade Commission, October 1990
- Commission Of The European Communities, "Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. Professional Services - Scope for more reform", Brussels, 5.9.2005 COM(2005) 405 final
- Commission Of The European Communities, "Communication From The Commission. Report on Competition in Professional Services" Brussels, 9 February 2004 COM(2004) 83 final
- Roberta Dessi, Sheilagh Ogilvie, "Social Capital And Collusion: The Case Of Merchant Guilds", CESIFO Working Paper No. 1037 Category 10: Empirical And Theoretical Methods September 2003
- Stephan R. Epstein, „Property Rights to Technical Knowledge in Premodern Europe”, *The American Economic Review*, May 2004, Vol. 94 No. 2
- Janusz Paczocha, Wojciech Rogowski, „Reglamentacja gospodarki polskiej w latach 1989-2003”, *Materiały i Studia*, Zeszyt nr 187, NBP, Warszawa, luty 2005 r.
- Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus, et al., "Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States. Regulation of Professional Services.", Institute for Advanced Studies, Vienna, January 2003